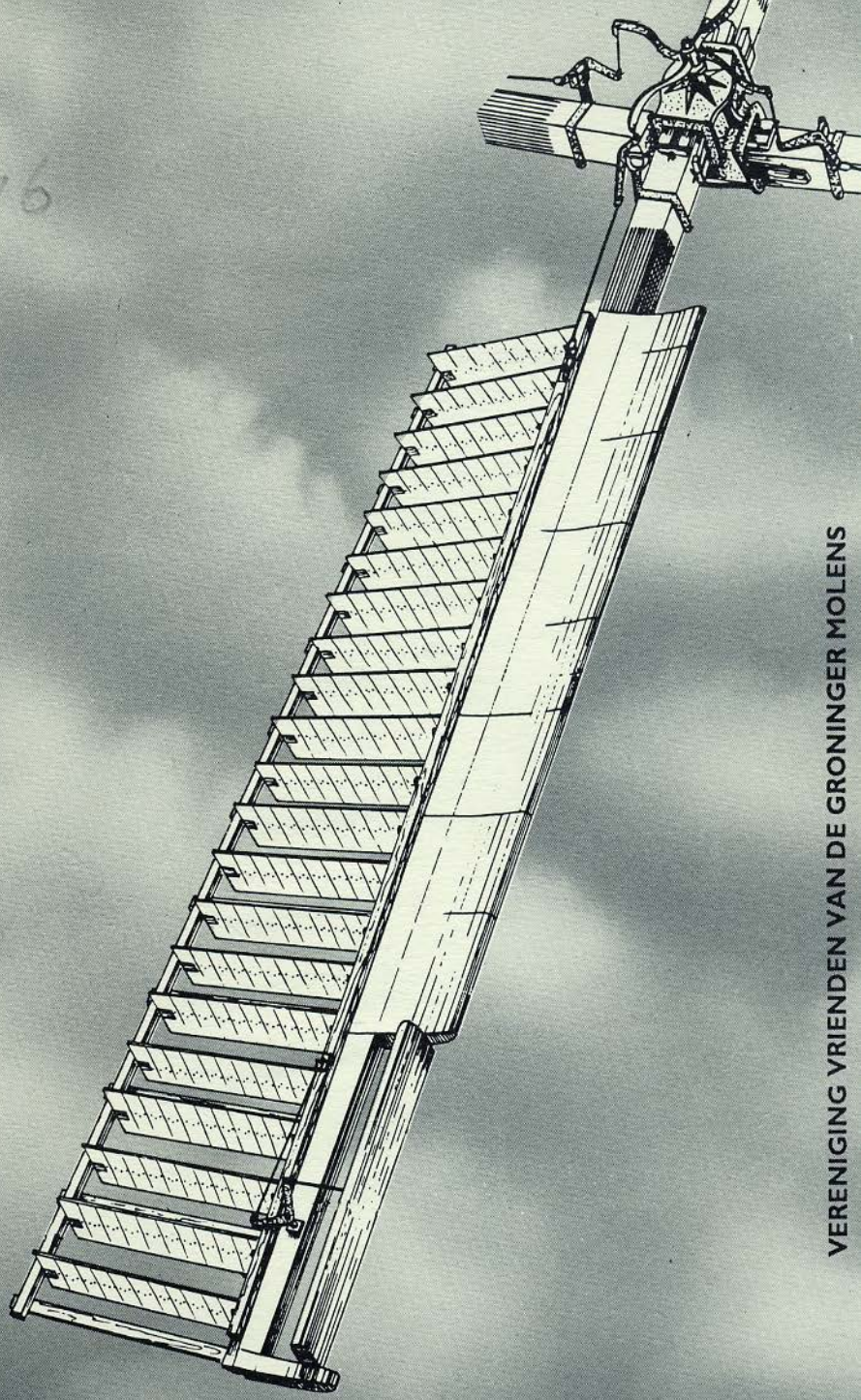

DE ZELFZWICHTER 1994

76

VERENIGING VRIENDEN VAN DE GRONINGER MOLENS

BAKKER *de Rappe Schoenlapper*
Fa. DOORNBOS

A-kerkhof 33 - 9712 BC Groningen
Telefoon 050-120807

Naar windmolen

Joeswert

te Feerwerd voor:

- ✓ tarwemeel
- ✓ tarwebloem
- ✓ rijst
- ✓ gort
- ✓ pannekoekmeel
- ✓ gemengd graan
- ✓ en andere molenprodukten
(ook voor zelfbakkers/sters)

Dinsdag t/m zaterdag geopend van
13.00 - 17.00 uur

Molenaar Rolf Wassens

☎ 0 59 41 - 15 45

- * *Porselein*
- * *Kristal*
- * *Tafelbestek*
- * *Kado-artikelen*
- * *Lederwaren*
- en*
- * *Sieraden*

WOLDRING

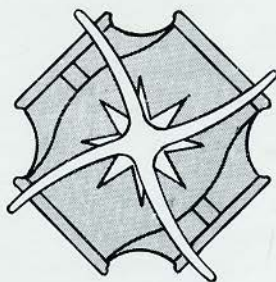
Oosterstraat 19
Groningen - Tel. 050-133880

Meubels
en
Verlichting

WOLDRING

Stoeldraaijerstraat 25
Groningen - Tel. 050-143222

DE ZELFZWICHTER

Jaargang 21, nummer 76
December 1994

De Zelfzwichter is het orgaan van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens, opgericht op 4 oktober 1973. Het blad verschijnt in de maanden **maart, juni, september en december**. Aan het lidmaatschap van de Vereniging van minimaal **f 20,-** per jaar is het abonnement van **De Zelfzwichter** gekoppeld. Losse nummers kosten **f 2,50** exclusief porto.

Correspondentie-adressen

- ♦ Vereniging Vrienden van de Groninger Molens:
Postbus 213, 9700 AE Groningen.
- ♦ Redactie van de Zelfzwichter:
H.A. Hachmer, Mezenlaan 43, 9663 CM Nieuwe Pekela.

Adressen van het dagelijks bestuur:

T. Kalk (voorzitter), Rijksweg 148,
9734 AP Groningen, tel. 050 - 416386
G.J. de Vries (secretaris), Donellenlaan 66,
9679 CG Scheemda, tel. 05979 - 1931
B. Tiemens (Penningmeester), Herestraat 11,
9843 AH Grijpskerk, tel. 05947 - 13450

B. Dijk (techn. adviseur), Aduarderdiep 3,
9833 TG Den Ham (Gr.), tel. 05903 - 1722

Aan dit nummer werkten mee:

H. Blaauw, M.E. van Doornik,
C.E. van der Horst, F.L. Humbert, T. Kalk,
G.F.J. Koster, B. Oomkens, S.E. Spijk,
B. Tiemens, G. de Vries

Redactie

W.O. Bakker, Harkstede
H. Berends, Sebaldeburen
P. van Dijken, Uithuizermeeden
H.A. Hachmer, Nieuwe Pekela

In deze Zelfzwichter:

Redactioneel	2
Rectificatie	2
Bestuursmededelingen	3
- Samenstelling van het bestuur	
- Herbouw Amerikaanse windmotor	
- Uitslag enquête (deel 1)	
Jaarvergadering Stichting	
De Groninger Molen	10
Molennieuws	12
Lionsclub Westerkwartier	
opnieuw in actie	16
Uitbreiding molenmakersbedrijf	
te Scheemda	16
Muziek in bedrijf met Okkie Smit	17
Molenexcursie 1994 naar Duitsland	19
Mini-enquête molenexcursie	23
Op bezoek bij	25
Verstild verleden (deel 11)	28
Gildenieuws	29
- Contactbijeenkomst vrijwillige molenaars-	
- Nieuws van het Gildebesteduur	
Het jaar loopt ten einde	30
Over een molenverzameling	32
Nieuwe leden	35
Kerst- en Nieuwjaarsgroet	36

Vormgeving en drukwerk:

Drukkerij Hoekstra, Grijpskerk

Redactioneel

Voor je het weet is het jaar al weer om. De mooi-weer molenaars blijven thuis, de echte volhouder trekt nog eens wat extra kleren aan en spant ondanks kou en regen de molen in. Stil draait zijn molen in het verregende landschap. Als molenliefhebbers weet je dat het geen pretje is om in zo'n onverwarmde molen te draaien. Toch houdt men zich met allerlei karweitjes warm. Misschien is het eens een idee om deze volhouders een hart onder de riem te steken met een winters molenbezoekje. Vergeet het fototoestel niet. Je kunt ook 's winters aardige plaatjes schieten. De redactie ontvangt graag van u wat winterse plaatjes van molenaars en hun molen die niet terug schrikken voor een beetje kou. Er hoeft geen sneeuw te liggen, maar de foto's moeten wel deze winter genomen zijn. De mooiste foto's van winterse volhouders zullen we in de volgende Zelfzwichter plaatsen.

H.A. Hachmer

Voor het volgende nummer van "De Zelfzwichter" (maart 1995) wordt u verzocht uw kopij in te zenden vóór

13 februari 1995

Rectificatie

In de Zelfzwichter 2/94 werd vermeld dat de heer N.F. Meeuwes correspondent van De Molenaar is geworden. Helaas zat er een foutje in zijn adres. Het goede adres is;

N.F. Meeuwes, Oosteinde 5, 9697 XE Blijham.

Bestuursmededelingen

door Grieto de Vries

Samenstelling van het bestuur

Het bestuur is na de voorjaarsvergadering in een hernieuwde samenstelling actief aan het werk gegaan.

De functies binnen het bestuur zijn als volgt verdeeld:

T. Kalk te Ruischerbrug: voorzitter, G.J. de Vries te Scheemda: secretaris, mw. B. Tiemens te Grijpskerk: penningmeester en de heren M.R. Duursma te Groningen, L.H. Duym en F.L. Humbert te Haren, G.F.J. Koster te Peize, en J.R. Rubingh te Ten Boer: leden.

Het bestuur werkt met een algemeen bestuur en een dagelijks bestuur. Het dagelijks bestuur handelt de lopende zaken af en bereidt de algemene bestuursvergaderingen voor.

Het algemeen bestuur vergadert ongeveer zes keer per jaar.

Daarnaast zijn er nog een aantal commissies voor de vereniging werkzaam met allerlei klussen.

Herbouw Amerikaanse windmotor

De vereniging beschikt sinds enige jaren over een Amerikaanse windmotor. Deze windmotor heeft vroeger gestaan op de Ten Boerster-polder te Ten Boer. Later heeft de heer Van Dijk uit Schildwolde de windmotor gekocht en heeft de molen diverse jaren bij zijn huis gestaan aan de provinciale weg van Hoogezand naar Siddeburen. Doordat de heer Van Dijk verhuisde naar Noordbroek werd de molen afgebroken en vervolgens heeft de vereniging de windmotor gekocht. De windmotor is destijds te Ten Boer opgeslagen.

Sindsdien zijn diverse pogingen door het bestuur ondernomen om de windmotor weer op te bouwen met de bedoeling dat de windmotor ook weer een functie krijgt. De molen opbouwen zonder een functie lukt wel voor een gering bedrag, maar dat is niet onze bedoeling.

Momenteel wordt samen met de stichting Nieuwolda gestudeerd op een locatie bij Nieuwolda, waar de windmotor ook een functie krijgt. De kosten voor herplaatsing zitten vooral in de fundering van de molen. Getracht wordt om gezamenlijk subsidie aan te vragen bij diverse instanties om de windmotor in 1995 te herbouwen. Intussen zal in de komende winter worden gewerkt aan het herstellen en conserveren van de windmotor.

Uitslag enquête (deel 1)

door B. Tiemens en T. Kalk

Inleiding

In het voorjaar heeft het bestuur aan alle leden van onze vereniging een enquête gestuurd. Deze enquête moest op drie vragen antwoord geven:

1. Hoe ziet ons ledenbestand eruit? Zijn onze leden, jong of oud, vooral laag of vooral hoog opgeleid?
2. Wat is de mening van de leden over enkele activiteiten van de vereniging. Bijvoorbeeld, waarom komen sommige leden altijd op de ledenvergadering en waarom anderen nooit?
3. Wat is de mening van de leden over contributie-verhoging en het tijdstip van betaling? Deze vragen zouden als peiling worden gebruikt, om daarna tot een definitieve beslissing te komen.

In dit verslag zullen de antwoorden van de leden, betreffende deze drie vragen worden beschreven. Daarnaast is aan het eind van de enquête aan de leden gevraagd om opmerkingen, wensen en suggesties. Bijna de helft van de inzenders heeft hiervan gebruik gemaakt. Het bestuur vindt al deze opmerkingen zeer waardevol en vele suggesties hebben nu al een stimulerend effect gehad en tot nieuwe ideeën aanzet. Echter dit verslag zou te uitgebreid worden om aan al deze suggesties aandacht te schenken. Bovendien is tot nu toe de tijd te kort geweest om alle opmerkingen nauwkeurig te verwerken. Daarom heeft dit verslag de toevoeging deel I meegekregen. In een volgende Zelfzwichter zal deel II verschijnen waarin uitgebreid aandacht zal worden besteed aan deze opmerkingen, wensen en suggesties. Eveneens zullen in deel II de conclusies worden beschreven die het bestuur heeft getrokken naar aanleiding van de enquête en de uitkomsten van de bespreking in de najaarsvergadering. In dit eerste deel zullen we ons dus beperken tot een beschrijving van de resultaten.

De resultaten

Van alle 700 leden hebben 314 de enquête ingevuld en terug gestuurd, dit is 45 %. Voor een schriftelijke enquête is dit een goed resultaat.

Dit wil echter niet zeggen dat de resultaten die hier worden beschreven een perfecte afspiegeling zijn van wat er leeft in de vereniging. Er kan een vertekening ontstaan doordat juist een specifieke groep de enquête terug heeft gestuurd, bijvoorbeeld de leden die heel tevreden zijn over de vereniging en dat graag willen laten blijken, of misschien juist de leden die willen laten weten

dat ze heel ontevreden zijn. Ook al hebben we zowel enquêtes terug gekregen met veel lovende woorden als met veel kritische woorden, is het belangrijk in gedachten te houden dat onderstaande gegevens de antwoorden zijn van 314 leden en niet van alle 700.

1. De leden van de vereniging

In Tabel 1 zijn een aantal gegevens samengevat over de leden van de vereniging. Van de inzenders is het grootste deel man. Een derde van de inzenders behoort tot de leeftijdscategorie 41 tot en met 50. Dit is de grootste leeftijdscategorie. De jongste inzender is 11 jaar en de oudste 83. De gemiddelde leeftijd is 52 jaar. Het opleidingsniveau onder de inzenders is vrij hoog. Meer dan een derde heeft een opleiding op HBO of universitair niveau.

Deze cijfers zijn niet uitzonderlijk voor een organisatie die zich richt op het behoud van monumenten. In ander onderzoek naar het ledenbestand van monumenten-organisaties werden vergelijkbare resultaten gevonden.

Bijna twee derde van de leden die de enquête hebben ingevuld, is al meer dan 10 jaar lid van de vereniging. Ruim 60 % van de leden voelt zich heel sterk of tamelijk betrokken bij de vereniging. De betrokkenheid bij de vereniging is niet verschillend voor mannen ten opzichte van vrouwen, en verschilt niet per leeftijdscategorie. De leden die langer lid zijn voelen zich wel meer betrokken dan de leden die korter lid zijn. Meer dan helft van de inzenders is ook op een andere wijze bij molens betrokken, als molenaar, als lid van een andere vereniging of stichting, door werk of anderszijds. Molenaars voelen zich meer betrokken bij de vereniging dan niet-molenaars.

2. Activiteiten van de vereniging

In Tabel 2 wordt weergegeven hoeveel leden hebben geantwoord vaak of altijd de ledenvergadering te bezoeken, mee te gaan op excursie en de Zelfzwichter te lezen.

Tabel 1.

DE LEDEN VAN DE VERENIGING

(antwoorden van 314 leden)

<i>geslacht:</i>	man	82,5 %
	vrouw	15,5 %
<i>leeftijd:</i>	t/m 20 jaar	2 %
	21 t/m 30 jaar	5 %
	31 t/m 40 jaar	13 %
	41 t/m 50 jaar	32 %
	51 t/m 60 jaar	17 %
	61 t/m 70 jaar	16 %
	71 t/m 80 jaar	13 %
	ouder dan 80	2 %
<i>hoogste opleiding:</i>	lagere school	8 %
	lbo/mavo/mulo	22 %
	mbo	20 %
	havo/hbs/vwo	13 %
	hbo/wo	37 %
<i>aantal jaren lid van de Vereniging:</i>	t/m 5 jaar	35 %
	6 t/m 10 jaar	29 %
	11 t/m 15 jaar	17 %
	16 t/m 21 jaar	19 %
<i>in welke mate betrokken bij de Vereniging:</i>	heel sterk	16 %
	tamelijk	45 %
	weinig	26 %
	heel weinig	13 %
<i>op andere wijze bij molens betrokken, namelijk:</i>		54 %
	als (vrijwillig) molenaar	24 %
	als molenaar in opleiding	6 %
	lid van een andere vereniging/stichting	32 %
	door werk of andere functie	10 %
	anders, bijv. verzamelaar of familie	9 %

Tabel 2.

ACTIVITEITEN VERENIGING (antwoorden van 314 leden)		
% leden dat:		
de ledenvergadering bezoekt	vaak of altijd af en toe of nooit	14,5 % 85,5 %
mee op excursie gaat	vaak of altijd af en toe of nooit	7,5 % 92,5 %
de Zelfzwichter leest	vaak of altijd af en toe of nooit	90,4 % 9,6 %

Ledenvergadering en excursie

Het aantal leden dat zegt regelmatig de ledenvergaderingen te bezoeken of mee te gaan op excursie, lijkt enigszins teleurstellend. Als we deze percentages (14,5 % en 7,5 %) echter van het totaal aantal leden zouden nemen, zou dit betekenen dat 102 (14,5 % van 700) leden op de ledenvergadering zouden komen en 53 leden regelmatig met de excursie mee zouden gaan. De laatste paar jaar kwamen op de ledenvergadering minder dan 100 leden. Het aantal leden voor de excursie komt vrij goed overeen met het aantal mensen dat de laatste jaren mee ging (uitgezonderd dit jaar, zie verslag van de excursie-enquête).

Waarom nemen de leden wel of juist niet deel aan de activiteiten van de vereniging? Als redenen om wel naar de ledenvergadering te gaan, werden de redenen omcirkeld die in de enquête beschreven stonden. In volgorde van belangrijkheid: het 'zakelijke' gedeelte; informatie over de vereniging en aanverwante molenzaken; het 'informele' gedeelte; dia's, film, e.d.; gezelligheid, ontmoeten van andere molenvrienden. Bijna 80 % noemde alle drie redenen als (enigszins) belangrijk.

De redenen die werden aangegeven om de ledenvergaderingen niet te bezoeken, waren grotendeels andere dan wij van te voren hadden bedacht en als antwoordcategorieën hadden aangegeven, en grotendeels van persoonlijke aard. In volgorde van meest genoemde:

1. het tijdstip komt meestal ongelegen, o.a. de vrijdagavond werd door een aantal leden ongeschikt gevonden
2. de afstand is te groot (met name voor leden buiten de provincie Groningen), de bereikbaarheid slecht of geen vervoer aanwezig
3. individuele redenen, zoals ziekte of handicap, gezinssituatie, andere drukke werkzaamheden
4. geen bekenden aanwezig
5. aard van het lidmaatschap
6. de agenda/het programma is meestal niet interessant

Wat betreft de aard van het lidmaatschap: 18 % van de leden die de vergadering weinig of nooit bezoekt, gaf aan alleen lid te zijn om de vereniging te ondersteunen en/of lid te zijn vanwege de Zelfzwichter. Deze leden hebben ook geen behoefte aan een actiever lidmaatschap, maar voelen zich vooral donateur van de vereniging.

Het bestuur was uiteraard erg geïnteresseerd in de beantwoording van reden nummer 6, het programma. Voor 5 % van de leden die zelden komen, was dit de belangrijkste reden, voor 10 % was deze reden enigszins belangrijk.

Redenen om wel met de excursie mee te gaan, waren (zoals in de enquête omschreven), in volgorde van belangrijkheid: een interessant programma; gezelligheid, ontmoeten van andere molenvrienden; een goede mogelijkheid om georganiseerd een dagje uit te gaan.

Redenen om niet mee te gaan, waren ook hier grotendeels van persoonlijke aard:

1. gebrek aan tijd
2. individuele redenen, zoals ziekte of handicap, gezinssituatie, andere drukke werkzaamheden
3. geen bekenden die mee gaan
4. de afstand naar de opstapplaats (wederom veel leden van buiten de provincie)
5. de excursie is te duur
6. het programma/de route is meestal niet interessant
7. andere redenen, zoals lidmaatschap is vooral donateurschap, geen liefhebber van groepsreizen

Het gebrek aan tijd is de belangrijkste reden voor 54 % van de leden die af en toe of nooit mee gaan op excursie. De prijs is voor 5 % van de leden de belangrijkste reden om niet mee te gaan en voor 7 % is deze reden enigszins belangrijk. Het programma is voor 6 % de belangrijkste reden en voor 5 % enigszins belangrijk.

De Zelfzwichter

De Zelfzwichter wordt erg goed gelezen door de leden. 90 % van de deelnemers aan de enquête zegt de Zelfzwichter vaak of altijd te lezen. De Zelfzwichter wordt met name gelezen vanwege het Groninger molennieuws (85 % belangrijkste reden), maar ook de artikelen over de historie, molenbezoeken e.d. worden belangrijk gevonden (52 % belangrijke reden; 32 % enigszins belangrijk). In totaal 50 % van de inzenders vindt de boekbesprekingen een belangrijke of enigszins belangrijke reden om de Zelfzwichter te lezen.

De kleine groep leden die de Zelfzwichter af en toe of nooit leest, geeft hiervoor als belangrijkste reden, gebrek aan tijd (76 %). Slechts een enkeling leest de Zelfzwichter (bijna) nooit omdat hij/zij de inhoud niet interessant vindt. Daarnaast worden nog enkele andere redenen genoemd, zoals dat het lidmaatschap vooral donateurschap is of dat men "niet zo'n lezer is".

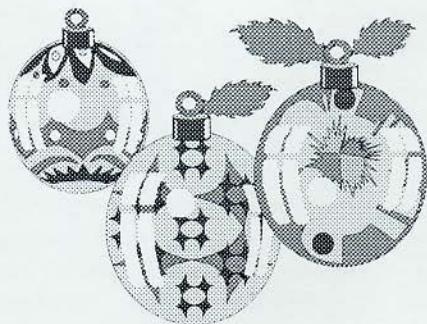
3. De contributie

Wat betreft het tijdstip waarop we de leden vragen om de contributie te betalen, blijkt geen duidelijke voorkeur te bestaan. 38 % van de inzenders heeft een voorkeur voor betaling in december/januari, 39 % voor maart/april en 22 % heeft geen voorkeur.

De contributieverhoging van f 20,= naar f 25,= zou voor 5 % van de leden die de enquête hebben ingevuld een reden zijn om het lidmaatschap op te zeggen.

Tot slot

Tot zover de beschrijving van de resultaten. Zoals in de inleiding reeds is gezegd, zullen we in deel II nader ingaan op alle opmerkingen en suggesties en op de consequenties die de resultaten hebben voor het beleid van de vereniging. Tot slot willen we alle leden bedanken die de moeite hebben genomen de enquête in te vullen en terug te sturen (zelfs leden, waarbij de retour-envelop zoek was geraakt). Uw antwoorden, opmerkingen en suggesties zullen een belangrijke stimulans zijn voor toekomstig beleid en toekomstige activiteiten van de vereniging.

Jaarvergadering Stichting De Groninger Molen

door Grieto de Vries

Op maandagavond 17 oktober j.l. hield de Stichting De Groninger Molen haar jaarlijkse vergadering voor haar algemene bestuursleden. Het was de heer drs. J.J. Postma zijn laatste vergadering als voorzitter van de stichting wegens vertrek naar Harderwijk. Als nieuwe voorzitter werd met algemene stemmen voorgedragen de heer J. Slim te Meeden, thans voorzitter van de molenstichting Oldambt. De voorzitter van de stichting De Groninger Molen wordt, op voordracht van het algemeen bestuur, benoemd door Gedeputeerde Staten. Tevens werd de heer mr. F. Eisses herbenoemd als bestuurslid.

De stichting De Groninger Molen heeft nog vijf molens in beheer, maar heeft het voornemen deze molens in de toekomst aan regionale molenstichtingen over te dragen. Het jaarverslag en de jaarrekening 1993 en de begroting 1995 werden door het bestuur vastgesteld.

De stichting heeft een calamiteitenfonds waar de moleneigenaren, die lid zijn van het Algemeen Bestuur, een beroep op kunnen doen. Er moet dan sprake zijn van een onvoorziene calamiteit en/of sprake zijn van rente van voor-financiering bij restauratie. Aan bijdragen kan maximaal f 7.500,- per geval worden toegekend.

Na de vergadering hield de heer Boerema van de Rijksdienst van de Monumentenzorg een uiteenzetting over actuele ontwikkelingen binnen de monumentenzorg. De monumen-

tenzorg is overgegaan van het ministerie van W.V.C. naar het nieuwe ministerie van O.C.W. (Onderwijs Cultuur en Wetenschap-pen). De cultuur, waar ook monumentenzorg onder wordt begrepen, valt nu onder verantwoording van Staatssecretaris Aard Nuis. Het beleid ten aanzien van monumentenzorg zal evenwel niet worden gewijzigd. Er wordt voortvarend gewerkt aan een beleidsplan die is gebaseerd op het Strategisch Plan die de vorige minister van W.V.C. nog heeft uitgebracht. Op de rijksbegroting 1995 zijn echter nog geen extra gelden opgenomen voor onderhoud en restauratie van de molens. De restauratiebijdragen zullen de komende jaren volgens het plan aanzienlijk moeten worden vergroot. Na 2000 zal het bedrag voor onderhoud aan monumenten worden verdubbeld om te voorkomen dat er weer een restau-

ratiegolf moet plaatsvinden. Het is nog onduidelijk in hoeverre molens zullen profiteren van de extra gelden voor de monumenten. Aangedrongen is ter vergadering op een hoger bedrag dan de huidige f 5000,- die momenteel wordt gehanteerd als het maximaal subsidiabel bedrag voor een malende molen. Dit bedrag wordt al jaren gehanteerd en is door de geldontwaarding al behoorlijk in waarde gedaald. Teleurstelling werd uitgesproken over het beleid van de provincie Groningen die na 1996 geen onderhoudssubsidies meer wil verstrekken voor de molens. Het is

voor moleneigenaren immers een bijzonder moeilijke zaak om zelf inkomsten te verwerven.

De moleneigenaren werden vooral gewezen op de mogelijkheid om de behoefte en de grootte van restauraties aan molens kenbaar te maken bij de gemeenten. De gemeenten stellen jaarlijks een plan op welke monumenten in aanmerking komen voor restauratiesubsidie. In de toekomst zullen ook voor molens wellicht meerjaren-onderhoudsplannen moeten worden opgesteld. Op die wijze wordt getracht een meer professioneel beheer te voeren.

Molennieuws

De nummers bij deze molennieuwtjes verwijzen naar het molennummer in de tweede druk 1981 van het Groninger Molenboek.

7. Koren- en pelmolen De Jonge Hendrik te Den Andel

Op vrijdag 4 november j.l. stond de Andelster molen in het middelpunt van de belangstelling. Rond half twaalf verscheen er een grote kraan van de fa. Lommerts om de oude en verrotte korte spruit uit de kap te verwijderen en de nieuwe korte spruit van bilinga, compleet met achterkeuvelens, in de kap te plaatsen. Het was die dag fraai zonnig weer, maar met een straffe, koude oostenwind. Voor de hardwerkende mannen van molenmakerij Dunning heeft vrijwilliger Van Doornik voor eigengemaakte soep gezorgd. Een plaatselijke timmerman tegenover de molen heeft een nieuwe vaste zwichtstok van bangkirai gemaakt, terwijl de vrijwilliger andere kleine karweitjes deed, zoals het weghalen van de vangstok en de vlaggestok uit de kap en het schilderen van de korte schoren. De kosten bedroegen ongeveer f 8.000,- in totaal. Heel jammer was het dat de grote kraan zo'n anderhalf uur te vroeg gekomen was, zodat de genodigden pas gearriveerd waren, toen de fa. Lommerts reeds was vertrokken. Zo stond een bestuurslid van Molenstichting Winsum, de eigenaar van de molen, er wat bedremmeld bij met een grote spandoek van deze stichting, die hij ten behoeve van publiciteit op de stelling wilde ophangen...

18. Korenmolen Ceres te Spijk

Op 8 augustus j.l. brak op deze molen de vangstok tijdens het stilzetten spontaan af. Onmiddellijk na de bouwvak werd een nieuw exemplaar ingebracht, zodat de molen nu weer kan draaien. Inmiddels zijn twee velden van het onderachtkant voorzien van nieuwe bekleding. De stelling is overigens ook snel aan herstel toe.

22. Korenmolen Windlust te Overschild

Aan deze molen is de laatste jaren veel onderhoud verricht, maar het nodige verfwerk aan het wiekenkruis, staartwerk en teerwerk aan achterkant en kap bleef achterwege wegens het ontbreken van het nodige geld. Inmiddels is er een plan onderweg om o.a. de stelling en het gangwerk aan te passen. Besloten werd om de afgelopen zomer het schilderwerk goed aan te pakken en tevens het teerwerk mee te nemen. In september werd dit werk uitgevoerd. Voor het teren van de kap werd een hoogwerker gebruikt. Om de rechterkant van de kap te bereiken, werd de kap naar het oosten gekruid. Halverwege het kruien brak de lange spruit af. Zodoende kon men niet aan de rechterkant van de kap komen. Door de Slochter Molenstichting werd op 27 september besloten zo spoedig mogelijk een nieuwe lange spruit aan te laten brengen. In de loop van oktober

De Jonge Hendrik krijgt een nieuwe spruit met achterkeuvelens. (foto: MEvD 4 november 1994)

ber heeft de fa. Doornbosch en Zn. de nieuwe spruit met een kraan geplaatst. Hierna kon de molen weer op het westen worden gekruide en is er geen risico meer voor het dichtslaan van de kleppen met stormweer.

32. **Korenmolen De Lelie te Eenrum**

De molen staat al sinds juni 1993 stil met gebroken voeghouten en het gedeeltelijk kaalgemaakte gevlucht in overhekstand te wachten op herstel welke ruim f 160.000,- zal kosten. Bij molenmakerij Dunning te Adorp is men begonnen met het vervaardigen van de grote nieuwe kap voor 'De Lelie'.

42. **Poldermolen De Eendracht te Sebaldeburen**

Onder ideale weersomstandigheden is op zaterdag 8 oktober het achtkant van de molen van zijn rietdek bevrijd. De werkzaamheden werden uitgevoerd door leden van de Lionsclub Westerkwartier en enkele collega's van de vrijwilliger. De mulder zelf hield noodgedwongen toezicht. Hij is herstellende van een bovenbeenbreuk.

Het vrijkomende riet werd naar de, bij de molen opgestelde, balenpers van loonbedrijf Beving gebracht. De gemeente Grootegast was niet bereid dit riet af te voeren. Ook wilde men het riet liever niet op de composteerinrichting en voor het opbranden moest een vergunning worden aangevraagd. Al met al zat molenstichting Westerkwartier met 110 balen geperst riet in de maag. Gelukkig waren de rietdekkers bereid de pakjes mee naar huis te nemen, waar het zonder problemen kon worden opgebrand...

Voordat de rietdekkers begonnen, keek de molenmaker de rietlatten na en spijkerde deze opnieuw vast. Enkele rietlatten moesten worden vervangen.

Vrijwilligers in actie om het riet van het achtkant te halen van poldermolen De Eendracht te Sebaldeburen. Naderhand werd het riet in 110 pakjes geperst. (foto: HB 8 oktober 1994)

Intussen bracht een vrachtauto 2400 bossen Kalenbergs riet naar de molen. Ruim 1600 bossen riet zijn bestemd voor De Eendracht, de rest moet de rietdekker gebruiken in Winsum op korenmolens De Vriendschap. Hier moeten 4 velden van nieuw riet worden voorzien. De firma Kleinjan en Van der Vegt is met vier man 8 dagen bezig geweest om het achtkant weer met riet dicht te krijgen. Bos voor bos moet worden geknoopt. Kilometers 3-draads polypropyleentouw is hiervoor gebruikt. In het zuid-oostelijk veld is het jaartal 1887 aangebracht. Het resultaat mag er zijn. Als sluitstuk heeft de molenmaker de rietplanken rond het boventafelement weer aangebracht. De kap van de molen staat nu in een schril contrast met het achtkant...

Een restauratie aanvraag voor de kap is ingediend en staat voor 1996 gepland. Het rietdekken heeft dit jaar een investering geleverd van f 25.000,-. Dit geld moet de stichting bijeen sparen van een jaarlijkse subsidie bijdrage van f 7000,- per molen.

42. Koren- en pelmolen *Windlust te Zandweer*

Tijdens het draaien op 9 augustus j.l. schoot de buitenroede los doordat de roedwigen door droogte zodanig waren gekrompen dat ze niet meer hielden. Ook de bezetijzers waren niet veel meer. De molen onmiddellijk stoppen en de gemeente Eemsmond op de hoogte brengen was het devies. Door de bouwvak waren de juiste personen helaas niet te bereiken. Na de roeden tijdelijk weer vastgezet te hebben, zonder bezetijzers overigens, werd weer voorzichtig gedraaid. Na overleg met de gemeente kreeg de fa. Dunning de opdracht om de buitenroede weer vast te zetten. Op 29 september werd dit karwei geklaard. Gelijktijdig werden de beide zijschilden van de voorkeuvels en de roedeketting vernieuwd. Begin oktober werden de kuipneuten vernieuwd en de as opgetempeld.

124. Koren en pelmolen *Eva te Usquert*

In augustus werd door de fa. Dunning het achtkant en de kap geteerd. Begin oktober werd door diezelfde firma de ezelbalk van de vang vastgezet en het bovenwiel voorzien van nieuwe wigen. Het bovenwiel werd iets naar voren gebracht. De strop om de vulstukken werd tegelijkertijd stevig aangehaald. Ook hier was alles door de droogte flink los komen te zitten.

134. Korenmolen *De Vriendschap* te Winsum.

Het rietdekkersbedrijf Kleinjan en Van der Vegt uit Den Ham (Ov.) hebben nieuw riet op de vier westelijke velden van het achtkant aangebracht. Op de stormachtige maandag van 31 oktober j.l. werd het oude riet (toch maar 18 jaar oud....) verwijderd. Je kunt je voorstellen dat de burens van de molen het niet leuk vonden met riet in hun tuinen en dakgoten, hoewel er getracht werd om de overlast tot een minimum te beperken. De volgende dag was molenmakerij Dunning begonnen met het aanbrengen van nieuwe rietlatten op het achtkant en nieuwe 'uitbrekers' van larixhout. Voorts werden enkele dakkisten vernieuwd en het riet van de kap wat bijgewerkt. Tevens komt er een nieuwe lange spruit.

*Korenmolen De Vriendschap te Winsum krijgt 4 velden met nieuw riet. Molenmakers zijn bezig met het doorspijkeren en vervangen van de rietlatten.
(foto: MEvD 31 oktober 1994)*

Lionsclub Westerkwartier opnieuw in actie voor molen De Eendracht te Sebaldeburen.

Een monument heeft alleen bestaansrecht als het door de mensen als een waardevol element in het landschap wordt beschouwd. In dit kader past ook uitstekend de actie die de leden van de Lionsclub uit het Westerkwartier hebben gestart. Begin oktober hebben een aantal leden van deze club de molen van het riet ontdaan, waarna de rietdekker er vervolgens een nieuw rietdek op heeft aangebracht. Omdat er nu niet genoeg geld beschikbaar is kon de kap van de mo-

len niet worden meegenomen. De Lionsclub wil hiervoor gelden bijeen brengen. De opbrengst van het concert dat op 12 januari 1995 zal worden gegeven in zaal Balk te Zuidhorn zal worden besteed voor restauratie van de kap van de molen. We bevelen een bezoek aan dit concert van de DEEP RIVER QUARTET van harte bij u aan. U heeft een gezellige avond en daarnaast steunt u mede het herstel van de kap van de molen.

Uitbreiding molenmakersbedrijf te Scheemda

Het Scheemder molenmakersbedrijf Roemeling en Molema is deze zomer uitgebreid met een staalafdeling. Door het aantrekken van een nieuwe werknemer heeft het molenmakersbedrijf nu zelf de mogelijkheid om molenroeden te maken en smidswerk uit te voeren in de eigen werkplaats. De eerste molenroeden zijn al gereed. Door de nieuwe activiteiten wordt de werkplaats aan de Hoogeweg aan de krappe kant. Het bedrijf is inmiddels

met de gemeente Scheemda in onderhandeling voor een nieuwe werkplaats op het industrieterrein. De leiding van het bedrijf is uitgebreid met een schoonzoon van de familie Molema, de heer Guus Zantinga. Het molenmakersbedrijf heeft momenteel 6 mensen aan het werk en heeft diverse molens onderhanden in het noorden van ons land en het noorden van Duitsland.

Muziek in bedrijf met Okkie Smit

door S.E. Spijk

Op 8 september 1994 kwam "Muziek in bedrijf" van Radio Noord naar korenmolen De Wilhelmina te Noorderhoogebrug. Okkie had een stel "molengekken" om zich heen verzameld om over de molens van molenstichting Hunsingo te praten. De molen draaide wel, maar er was met windkracht 2 à 3 niet voldoende wind om te malen.

In de loop der jaren heeft de molenstichting Hunsingo zeven watermolens en één korenmolen onder haar hoede genomen. Het zijn de poldermolens *Koningslaagte*, de *Krimstermolen* en het *Witte Lam* te Zuidwolde, de *Zilvermeeuw* te Onderdendam, de *Langelandster* te Garmerwolde, de *Noordermolen* te Noorddijk, de *Palen* te Westerwijtwerd en korenmolens *Wilhelmina* te Noorderhoogebrug. Molenaar H.J. Berghuis van de *Wilhelmina*, is zaterdags altijd op de molen te vinden en maalt ook nog voor consumptie. Hij heeft twee collega's en is al zes jaar actief op de molen. In april is de molen van nieuwe wieken voorzien. Coen Westers, molenbouwer uit Adorp was eveneens aanwezig en vertelde over de restauratie en hoe het vroeger ging. Zo kwam de luisteraar te weten dat de wieken vroeger van hout werden gemaakt en nu van ijzer. De wieken werden met een lier omhoog gebracht, wat uren duurde, terwijl tegenwoordig een kraan dit alles veel sneller kan klaren. Voor de molenmakers is er overigens nog genoeg werk en Westers vertelde dat er

nog meer molenmakers in Groningen waren. Zelfs jongeren leren nog het vak. Men werkt, zo werd de luisteraar voorgehouden, ook in Duitsland. Westers zijn leermeester, Chris Bremer bouwde in 1935 zelfs een molen in Kaapstad Zuid-Afrika. Zijn "leerlingen" hebben kortgeleden dezelfde molen geïnspecteerd want er moet weer het één en ander aan worden opgeknapt.

Als het zover is worden alle spullen die in Adorp zijn te maken, daar afgewerkt en daarna per container naar Zuid-Afrika verscheept. De molenmakers gaan er in "zo'n groot ding" (vliegtuig) achteraan.

De heer Kalk vertelde dat er meerdere stichtingen en nog wat particulieren zijn die molens beheren. Samen zijn ze ondergebracht in Stichting Groninger Molens. Voor iedere molen is per jaar zo'n f 13.000,- nodig. Elke nieuwe donateur is daarom van harte welkom, vooral nu de provincie haar bijdrage van 25% naar 0 % terug brengt.

Eveneens aanwezig was watermulder Wolthuis. Hij vertelde dat de meeste

watermolens nog functioneel zijn zodat ze in geval van nood kunnen bijspringen.

Meneer Trouw van de stichting Hunsingo (tel. 05900-48911) riep de mensen eveneens op om donateur te worden, want oude monumenten (o.a. molens) worden in de steek gelaten, omdat men zich op nieuwe monumenten gaat concentreren. Leden van Hunsingo betalen f 25,- per jaar en

krijgen een jaarverslag met moleninformatie over de molens van de stichting. Dit jaar werden de leden bovendien verrast met een lepeltje waar molen *De Palen* uit Westerwijrt werd op stond.

Het was een leuke en leerzame uitzending. Tegen Okkie Smit zeg ik; Op naar de volgende molen, er zijn er genoeg".

Toevoeging redactie

Sietie Spijk verbaast zich overigens over het feit dat Radio Noord geen aandacht heeft besteed aan de Eerste Groninger Molendag op 11 juni j.l. Zij had een briefje geschreven naar Kirsten Kleinsma, maar helaas geen bericht weerom gekregen. In diezelfde brief had ze voorgesteld om één keer per maand een molen in de schijnwerpers te zetten. De 83 molens geven volgens haar voldoende stof tot praten. Sieties teleurstelling is erg groot en wat haar betreft krijgt Radio Noord op dit punt een onvoldoende.

12 januari 1995

Optreden van het DEEP RIVER QUARTET

in zaal Balk te Zuidhorn.

Aanvang 20.00 uur.

**De baten zijn voor restauratie
van de kap van de poldermolen *De Eendracht*
te Sebaldeburen.**

JAN VOS

Rietdekkersbedrijf

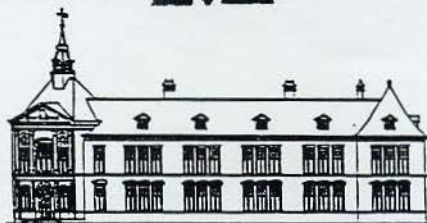
**Al meer dan 25 jaar
vakmanschap**

- Boerderijen ● Bungalows
 - Villa's ● Molens
 - Recreatiebungalows
 - Tevens golfplaatbedekking
- Ook voor reparatie & onderhoud*

05906 - 20 39

Oude Boerenweg 11 - Glimmen

VEENKOLONIAAL MUSEUM

Veendam

Openingstijden

maandag gesloten, dinsdag t/m vrijdag:
11.00-17.00 uur, zaterdag en zondag: 14.00-17.00 uur

Mulder Pot - Kropswolde

KORENMOLEN

De Hoop

Woldweg 70, Kropswolde.

Voor de zelfbakkers(sters):

- volkorenmeel
- tarwebloem
- viergranenmeel
- pannekoekmeel
- boekweitmeel

geopend:

Di. t/m Vr. 13.30-17.00 uur

Zat. 09.00-12.00 en 13.30-17.00 uur.

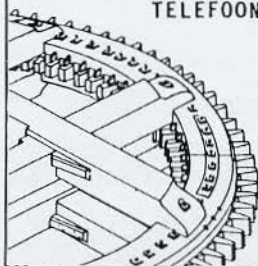
Molenaar J.J. Pot

telefoon 0 59 80 - 9 49 53

MOLENMAKERS- BEDRIJF

Roemeling
en
Molema

KERKLAAN 5, SCHEEMDA
TELEFOON 05979-1660

Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij

speciaal voor Molenaars

SINDS 1873 SPECIALIST IN HET VERZEKEREN VAN WINDMOLENS

Hoofdkantoor Deventer: Singel 19 - Postbus 448 - 7400 AK Deventer
Telefoon 05700-12353

P. REITSEMA

AMBACHTELIJK MOLENAAR

Schipvaart 36
9883 PR OLDEHOVE

Producent van diverse soorten meel, zoals:

- VOLKOREN TARWEMEEL
- MEEGRANENMEEL
- GELETTE TARWE
- ROGGEBLOEM
- ROGGE
- HAVER
- LIJNZAAD
- PANNEKOEKMEEL

De molen is voorzien van een pellerij, zodat we nog de OUDERWETSE GORT voor u hebben.

Molen "De Leeuw"
Oldehove Tel. 0 59 49 - 16 28

DE KAMERSPECIALIST

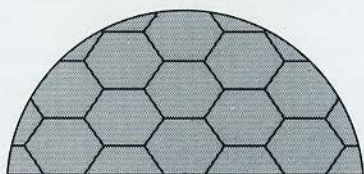
**HUUR
VERHUUR
ADVIEZEN
BEMIDDELING**

**Beheer van Huizen, Kantoren
en Bedrijfspanden.
Gespecialiseerd in Kamerverhuur.**

Eendrachtskade N.Z. 25
9718 BB Groningen
☎ 050 - 13 34 16
Geopend : 10-12 en 13-17.30 uur

LAMON

- Betonrenovatie
- Gevelherstel en -impregnering
- Kelderafdichting
- Houtworm- en zwambestrijding

LAMON

Produktieweg 8 9301 ZS Roden
Telefoon 05908 - 12400
Fax 05908 - 12988

Mesthandel G. Wever & Zn.

Uw adres voor:

**DRIJFMEST
VASTE MEST
VLOEIBARE SLIB
VASTE SLIB**

G. Wever
Sellingestraat 26
9561 TB Ter Apel
Tel. 05995-1376

A. Wever
Sellingestraat 22
9561 TB Ter Apel
Tel. 05995-4346

DE ZAAISTER v.o.f.

**Groothandel in Biologische
aardappelen,
groente,
fruit en
zuivel.**

Feithspark 11b,
9356 BX Tolbert
☎ 05945 - 15578

Rabobank

Voor een hypotheek op maat

FIRMA EKKELKAMP

De speciaalzaak voor: Volkorenmeel

Hondensport

Vogelzaden, Vogels

Aquariumbenodigdheden

Hengelsportartikelen

en alles voor Uw huisdieren

Rijksstraatweg 135

Telef. 344816

HAREN (Gr.)

DE MOLEN IN DE VREUGD?

Wij hebben
een grote collectie
geboortekado's, zoals:

*kindercouverts,
rammelaars,
spaarpotten,
servetbanden,
paplepels en
geboortebekers
in zilver en pleet.*

GRAVEREN IS GRATIS!

JUWELIER REPKO

Herestraat 4
Groningen
tel. 050 - 129131

Rabobank

Voor een spaarvorm die bij u past

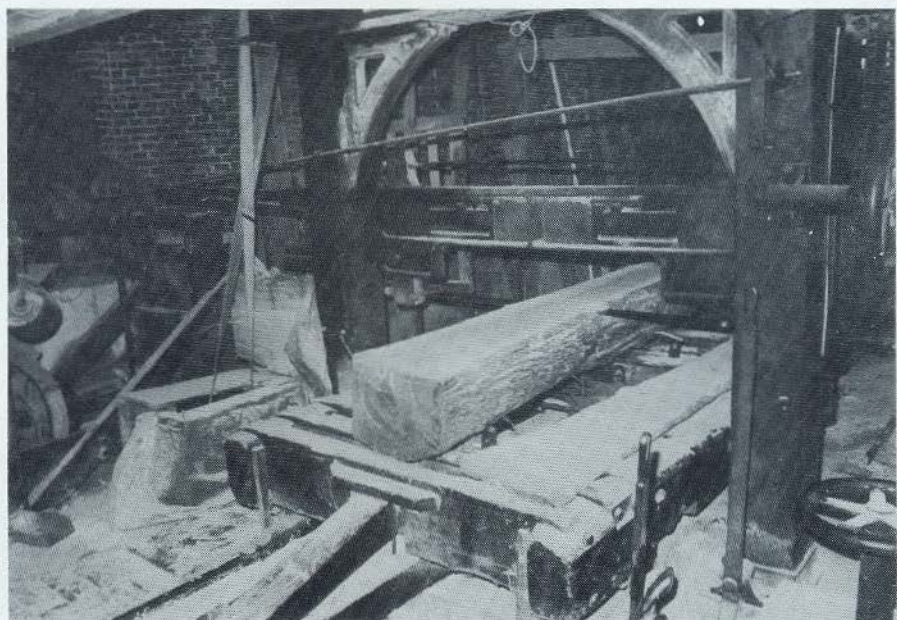
Molenexcursie 1994 naar Duitsland

door Martin E. van Doornik

Door de ligging van onze provincie Groningen op de kaart zijn er vaker tochten en excursies naar molens over de grens georganiseerd. Duitsland heeft daar op molen gebied veel te bieden en fraaie landschappen zijn er onderweg ook te zien. Dat zijn misschien de redenen waarom er zoveel deelnemers zich hebben aangemeld voor onze jaarlijkse molenexcursie op 1 oktober 1994. Maar liefst twee bussen met 85 deelnemers aan boord vertrokken tegen half negen vanaf het N.S.-station van Groningen.

Het was die dag vrij mistig, vanuit de bus zagen we niet veel van de omgeving. Er werd nog gestopt bij het station van Winschoten om de in Oost-Groningen en Drenthe woonachtige deelnemers te laten instappen. Spoedig gingen we zonder te stoppen de Duitse grens over. De mist trok langzaam op en zagen we de ons bekende "Huisinga's Mühle" van Bunde, die ruim 27 meter hoog is. Bij Möhlenwarf sloegen we linksaf de nieuwe Emslandlinie-autoweg op. Na het passeren van de Eemstunnel scheen de zon. Opvallend was dat de bomen hier in Ostfriesland nog helemaal groen waren, terwijl de bomen bij ons thuis al herfstkleuren gingen vertonen. Voorbij Leer ging de reis steeds in de oostelijke richting. Bij Hollwege zagen we een mooie molenvromp met rieten achtkant en een nieuw uitzijnde stelling. Is hier een completering tot molen aan de gang? Al gauw verlieten we Ostfriesland en reden we kreis Ammerland binnen om een bezoek te brengen aan de korenen houtzaagmolen van Ruttel.

De "zweistöckige" stellingmolen is gebouwd in 1865 en heeft zelfzwiching en een windroos. Het bovenachtkant is merkwaardig bekleed met zwart geteerde zinkplaten. Er liggen drie koppel maalstenen en er wordt wel 200 dagen per jaar gemalen. Een 13 meter lange spil met schijfloep vanaf het spoorwiel drijft via een haakse overbrenging op de begane grond de houtzagerij in een bijgebouw aan met een horizontale zaagmaam. Het is zodanig geconstrueerd dat de zaag twaalf maal heen en weer beweegt bij één omwenteling van de wiekenas. De molenaarsfamilie Egenhoff is al sinds 1932 eigenaar van dit vrij grote complex, voorzien van een nieuwe "Gaststätte" met souvenirswinkeltje. De huidige molenaar Willy Egenhoff is ook een bekwaam ambachtsman, want er staan op het molenerf een aantal door hem gebouwde modelmolens, ongeveer op schaal 1:3, waaronder een standerdmolen, wipmolen en een achtkante stellingmolen, compleet met gaande werken. Naar onze smaak zou hij wat knutselen betreft, zijn aan-

Aandrijfwerk van een zaagmaan met horizontale zagen. Een soortgelijk werktuig zagen we in de Rutteler Molen. (foto: MEvD)

dacht beter kunnen richten op zijn echte molen, welke niet erg uitblonk in onderhoud. Zo mist de windroos vier bladen.

Na koffie met gebak (echt Duits: slagroom zónder suikersmaak) en over het bedrijvencomplex en in de molen rondgekuierd te hebben, ging de excursie verder, op weg naar Varel, even ten zuiden van de havenstad Wilhelmshaven in kreis Friesland. Het begint als West-Friesland bij Alkmaar, dan onze buurprovincie Friesland, onderbroken door Groningen om als Ost-Friesland de grens over te gaan en even voorbij Wittmund weer over te gaan in gewoon Friesland. Tot slot gaat de naam weer voort voorbij de Elbe-monding als Nord-Friesland (de westkust van Sleeswijk-Holstein) tot de

Deense grens! Bij het binnenrijden van Varel zagen we rechts een grote molenromp, die als woning is ingericht en links een soort borg of havezathe, in een fraai 17e eeuwse stijl, alleen wel iets vervallen. In de 19e eeuw had Varel nog negen molens, waaronder twee standerdmolens. Alleen de hoge "Grode Möhl" uit 1847 is behouden gebleven. Hij heeft een kaphoogte van 29,80 meter. Rieten kap, achtkant met leisteek bekleed. De molen is nu met één pelsteen en drie koppel maalstenen uitgerust, waarvan de grootste een diameter heeft van 2,05 m. en maar liefst 4 ton weegt. Ze liggen allemaal op de stellingzolder welke meer dan 15 meter hoog ligt. We hadden dan ook een fraai uitzicht over de Jade, een baai ten oosten van Varel. De

De Grode Möhl te Varel met links het deftige molenhuis. (foto: MEvD 1 oktober 1994)

molen wordt al sinds 1956 onderhouden door onze molenmakerij Dunning en heeft sedert 1985 een nieuw gevlucht van Bremer-roeden waarvan één met zelfzwichting. Hij oogt erg keurig samen met de deftige mulderswoning in kapitale landhuis-stijl in een plantsoentje. Toch is dit alles maar een restant van het toen immense maalderijcomplex van weleer met diverse pakhuizen, werkplaatsen, stoomketel gebouwen enz. Nu staan er enkele flatgebouwen bij de molen, die wel keurig onder de stelling blijven...

Toen werd de reis omgedraaid naar de westelijke richting en we zagen bij Neustadtgödens een poldermolen in

goede staat staan en een korenmolen in het dorp daar dichtbij. Kort voor het biestadje Jever (met een fraai barok kasteel in het centrum) zagen we een leuk achtkante rietgedekte molen-tje op een kruispunt staan, ongeveer op schaal 1:2. Toen begon de ellende pas, want we raakten in een zéér lange file verzeild. Het sukkelde maar langzaam voort en met het mooie weer hadden wij het al gauw benauwd in de bussen gekregen. Sommigen van ons vielen van verveling in slaap. Na bijna een uur verliepen we de file en via Wittmund, die twee stellingmolens heeft, kwamen we in het gehuchtje Nenndorf voor een warme maaltijd in restaurant "Bravers Gasthof". Aspergesoep (zonder asperges), gekookte aardappels, worteltjes/doperwtjes en rode kool met schnitzel gingen door onze kelen.

Een huis achter het restaurant is wegens een trouwerij feestelijk versierd met naar Duits gebruik een ereboog voor de deur. Het bijzondere is dat al die versieringen uit houtschaafkrullen met rode bloemen bestaan. De bruidegom zal wel timmerman van beroep zijn. Echt origineel.

Nog een paar fotostops bij de genoemde molens van Wittmund en ook de molen van Fulkum werd gekiekt. Maar het landschap, waar ik nog in 1982 en 1990 door had gefietst en ervan had genoten, is tot onze schrik totaal veranderd. Vele tientallen moderne windenergie-turbines staan daar zomaar kris-kras door het landschap te draaien. Het blijkt dat de hele kuststrook ongeveer 10 km. breed ermee bezaaid is. Alsof de turbines (het woord molens verdienen ze niet) daar met losse hand rondge-

strooid werden. Het doet pijn aan onze ogen, niet alleen omdat er hiervoor gemakkelijk geld beschikbaar wordt gesteld en de traditionele molens moeten maar moeizaam aan de centen komen voor onderhoud. Bij Dornum met de oude standaardmolen uit 1626 helaas gelegen in een zeer slechte biotoop, staan zelfs 18 exemplaren aan de rand van het dorp...! Wel dertig meter hoog. Richting Aurich is het landschap nog gelukkig "sauber", maar hoe lang nog? Bij de ons reeds bekende "Stiftsmühle" te Aurich traden de busremmen in werking. Net als in Varel is deze eveneens hoge molen uit 1858 ingericht als "Heimatmuseum", waar wij op de vele verdiepingen een verzameling van molenmodellen, ambachtelijke werktuigen, machines en gebruiksvoorwerpen uit vroegere tijden konden bewonderen. Het naastgelegen molenhuis is ingericht als theehuis "Kluntje Teestube", waar wij uitblazend na het vele traplopen van een kopje echt Oostfriesse thee (sterk) met gebak konden genieten. Het molenhuis hier is even fraai als te Varel, maar er zit een lelijk golfplaten dak op. De molen draaide eerst, maar bij het vallen van de avondschemering viel het wiekenkruis met zelfzwichting door windgebrek stil. Toen de terugreis werd aanvaard zagen we nog even een glimp van de molen van Steenblock te Spetzerfehn aan de horizon en wat verder de lage stellingmolen van Bagband en de bekende fraai gelegen stellingmolen bij Holtland, die nu zonder kap en gevlucht staat. In de bus werden enquête-formulieren door onze deelnemers ingevuld met betrekking tot molenexcursies. In feestelijke

*Een aantal deelnemers gingen even uitblazen na het vele traplopen in de Stiftsmühle te Aurich
(foto: MEVD 1 oktober 1994)*

stemming werd er in de bus door onze reisleader Gerard Koster bekend gemaakt dat er volgende jaar een tweedaagse molenexcursie naar Vlaanderen in België zal worden gemaakt en dat belooft wat!

Rond half tien arriveerden we na een stop in Winschoten weer terug in Groningen. Het mag een geslaagde dag genoemd worden met mooi weer en een redelijke molenwind. Bedankt allemaal!

Mini-enquête molenexcursie

door G.F.J. Koster en F.L. Humbert

Aan de molentocht naar Ost-Friesland op zaterdag 1 oktober 1994 hebben 84 leden en introducés deelgenomen. Nadat het programma was afgewerkt, is door de deelnemers welwillend meegewerkt aan een kleine enquête. Hieronder worden het doel, de vraagstelling en de resultaten in het kort behandeld.

Doelstellingen

De enquête is gehouden om het oordeel van de deelnemers over deze excursie in beeld te kunnen brengen. Verwacht wordt dat, op basis van de commentaren en de antwoorden op de gestelde vragen, eventueel verbeteringen in de excursieprogramma's voor de volgende jaren kunnen worden aangebracht. Er is ook gevraagd naar suggesties voor reisdoelen voor de komende excursies.

Vraagstelling

De enquête is summier gehouden ten einde de deelnemers niet al te zeer af te schrikken. Bij het uitdelen van de enquêteformulieren is nadrukkelijk gezegd, dat de enquête anoniem zal zijn. De gestelde vragen hebben betrekking op de volgende onderwerpen: voorinformatie, datum en tijd van de reis, de bezichtigde objecten, de pauzes en de geserveerde maaltijd en de consumpties, de muziek en de gesproken informatie in de bus onderweg.

Respons

Bij het uitdelen van de formulieren in de bus hebben enige personen te kennen gegeven, dat ze tevreden zijn over de reis, maar dat ze er geen behoefte aan hebben een formulier in te

vullen. In zowel touringcar I als II (elk met 41 passagiers) zijn 33 formulieren terug ontvangen. Dat is een respons van 80%.

De uitslag

De schriftelijke informatie vooraf blijkt voldoende te zijn geweest voor 80%. Twee personen vragen echter om schriftelijke bevestiging over het doorgaan van de reis en één persoon wil graag van te voren een route-beschrijving. De datum en de tijden van vertrek en terugkomst zijn geschikt volgens 75%. Enige deelnemers willen graag iets eerder in verband met de zomertijd of zelfs in de maanden april, mei of juni (3x). Een tweetal wil graag vroeger vertrekken en later terug. Dat het programma niet overladen is, vindt 75%. Drie personen vinden het echter te druk en te veel. Er moet wel voldoende speelruimte zijn om eventueel oponthoud te kunnen compenseren. Ongeveer 65% is tevreden over de variatie en de tijd die is uitgetrokken voor de diverse objecten. Wel wil 15% tot 25% graag meer variatie of meer gelegenheid voor bezichtiging van details of juist graag meer objecten alleen van buiten bekijken. Met de consumpties en de maaltijd en de regeling dat extra's door de deelnemers zelf moeten worden be-

taald is 80% het eens. Sommigen wensen twee gratis consumpties tijdens de pauzes (4x), liever een koffietafel (2x), een uitgebreidere warme maaltijd (4x), of zij beslissen liever zelf over het (al dan niet) eten (4x). De reissom is passend vindt 80%. Dat het bedrag te hoog of te laag is vinden 4 personen. Over muziek tijdens de rit wordt in bus I en II verschillend geoordeeld. In bus I is 75% tevreden over de muziek; door vijf personen wordt voorkeur gegeven aan respectievelijk stilte, evergreens, volksmuziek, groningse potpourri, instrumentaal. In bus II is 30% tevreden over de te beluisteren muziek, echter 25% wenst andere muziek en ook 25% vraagt om stilte. Vier personen wensen respectievelijk top-pop, mega-pop, klassiek of lichtklassiek. Dat er door de reisleader voldoende is gesproken vindt in bus I 70% en in bus II 50%. In het algemeen wenst men meer informatie over de molens en over de regio (5x), of meer informatie over de molens (3x), of meer informatie over het actuele verloop van de reis (5x).

Suggesties voor reisdoelen in de toekomst

België, Vlaanderen (standaardmolen met twee bovenwielen), Duitsland, Dokkum en Ameland, Drenthe, Noord-Holland, Overijssel en Friesland, Overijssel (watermolens), aansluiten bij een provinciale molen-dag.

Evaluatie

Uit de antwoorden blijkt een grote mate van tevredenheid over deze excursie. Met de gemaakte opmerkin-

gen kan rekening worden gehouden. Er is veel belangstelling voor meer informatie over de regio, vooral landschappelijk en historisch. Zowel de uitnodiging/aankondiging van de excursie als de in de bus uitgereikte route-beschrijving kunnen informatiever worden opgesteld, teneinde aan enige bezwaren dienaangaande tegemoet te komen.

Voorlopige conclusie

De conclusies hebben een voorlopig karakter omdat een bespreking van de excursie in de najaarsvergadering nog niet heeft plaats gehad op het moment, dat deze bijdrage voor de Zelfzwichter is geschreven. De jaarlijkse molenexcursie wordt door de deelnemers gewaardeerd. De excursie zou moeten worden gehouden in de periode van de zomertijd, in september op een zaterdag wanneer er weinig andere evenementen op molengebied zijn. Er zou ook kunnen worden aangesloten bij zo'n evenement, bijvoorbeeld een provinciale molendag. De hoofdlijnen van het programma hoeven niet te worden veranderd. De reissom staat in een goede verhouding tot dat wat is geboden. De reisleader zou tijdens de rit meer informatie moeten geven over de bijzonderheden en de historie van de bezochte regio.

Tenslotte bedanken wij iedereen die aan deze enquête heeft meegewerkt.

Op bezoek bij...

door Henk Berends

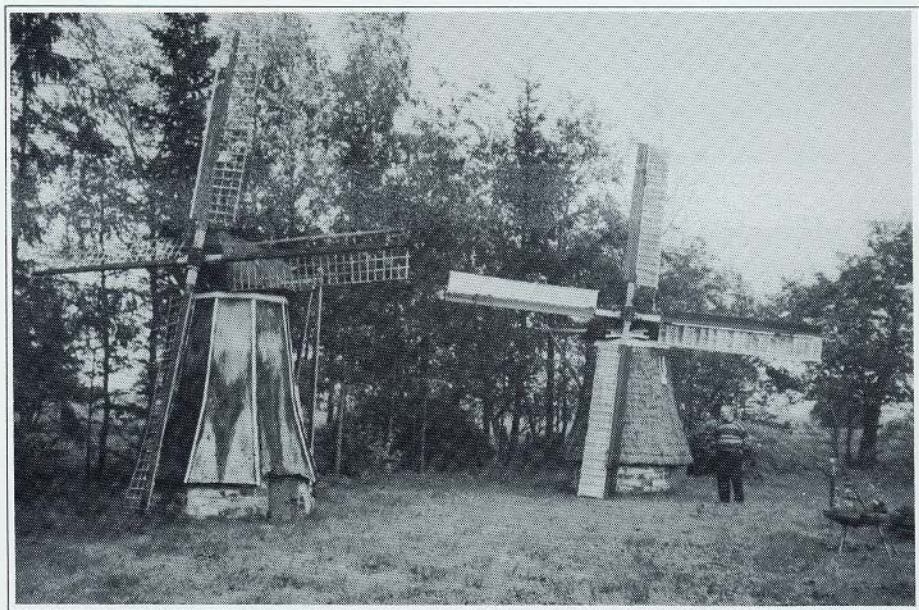
Een molenliefhebber in hart en nieren. Al op jonge leeftijd heeft Geert Postema oog voor molens. Geboren in 1923 heeft hij het geluk gehad rondom zijn geboorte plaats Den Horn nog diverse molens in werking te hebben gezien. De poldermolens van onder anderen Den Horn, de Zuidwending, Slaperstil, het molentje van de gebroeders Bosch aan het Hoendiep en de korenmolen van Bakker in Noordhorn. Met zoveel zwaaiende wieken in het gezichtsveld kan het ook niet anders of je krijgt er zelf een tik van mee. In zijn schooljaren was Postema al bezig de wind voor zich te laten werken.

Postema groeide op als boerenzoon en was voorbestemd om zijn vader op te volgen. Samen met zijn broer Jan heeft hij tot 1983 een 22 Ha. groot melkveebedrijf gehad. In dat jaar verkocht de fam. Postema het boerenbedrijf en ging verhuizen naar een verbouwde boerderij bij Sebaldeburen. Op het erf van deze plaats staan momenteel 2 grote modelmolens. De één heeft een vlucht van ongeveer 6 meter en de andere heeft een vlucht van 7 meter.

In 1959 was er op de boerderij in Den Horn nog geen elektriciteit, waterleiding en telefoon. Het water voor de koeien werd uit de gracht gepompt met een handpomp. De koeien werden met de hand gemolken en de verlichting bestond uit gaslampen die op flesegas branden. In de beginjaren 60 werden deze nutsvoorzieningen echter ook in de "onrendabele" gebieden aangelegd. Meteen werd overgestapt op elektrisch melken met

behulp van Surge hangketels. Er werd zelfs een lastoestel aangeschaft. Dit apparaat kon Postema ook heel goed gebruiken bij het uitoefenen van zijn hobby, namelijk molenmodelbouw. Volgens de dorpsmid mocht het lastoestel niet gebruikt worden. Het elektriciteitsnet zou daarvoor te zwak zijn. In werkelijkheid vreesde de man voor concurrentie.

Ondanks het drukke bestaan als agrariër, zag Postema kans om zijn hobby te blijven uitoefenen. Al in 1962 verrees er op het erf van de boerderij een molentje bij de gracht. Deze molen had een vlucht van 4.75 meter en was uitgerust met een houten vijzeltje. Het aandrijfwerk werd gemaakt van tandwielen uit een cardan. Dit veroorzaakte nogal wat lawaai. De molen werd daarom later voorzien van echte houten tandwielen. De bekleding van het achtkant bestond uit watervast hardboard, welke jaarlijks een teerbeurt kreeg. Dit molentje heeft het uit-

De heer Postema bij zijn 2 modelmolens. (foto: HB 29 oktober 1994)

gehouden tot 1983. Het jaar waarin de fam. Postema verhuisde. Het molentje werd afgebroken en opgebrand.

De tweede molen die de heer Postema in 1972 bouwde had een vlucht van bijna 6 meter en was eveneens oud-hollands opgehekt. Ook dit molentje werd uitgerust met een houten vijzel-tje in een ijzeren schroefbak. Vrijwel de gehele molen werd uit sloophout gemaakt. De roeden waren uit één stuk. Problemen heeft Postema ondervonden met de zeeg (dit is de schuinite van het hekwerk) in de roeden. Een eerste keer mislukte dat jammerlijk. Geen nood. De heklatten werden weerszijden de roeden afgezaagd. Hierna werden er nieuwe gaten in de

roede geboord met wel een juiste stand. De modellen werden zonder tekening vervaardigd. Een bezoek aan een echte molen zegt meestal meer dan 10 tekeningen volgens Postema. Na de bouw van dit molentje wilde de heer Postema nog een echte zelf-zwichter bouwen (dit is een molen met kleppen in de wieken in plaats van zeilen).

Rheumaklachten en de verhuizing naar Sebaldeburen zorgden ervoor dat een dergelijk molentje eerst in 1984 het daglicht zag. Het was de bedoeling dat deze molen werd uitgerust met 2 vijzels. Het binnenwerk van de molen is daartoe zelfs voorzien van een heus spoorwiel op de eerste zolder! Gebrek aan slootwater en de

slechte biotoop zorgden ervoor dat de vijzels nooit werden aangebracht. De molen is uitgerust met een vorm van borstroeden die in een koker worden gestoken. De vlucht is 7 meter. De as is gemaakt uit 4 in elkaar gestoken buizen. De wieken bevatten in totaal 80 kleppen. De klepbeugels zijn gemaakt van verzinkt platijzer. Er zitten zelfs houten remborden in de voorzomer die tegelijk met de kleppen kunnen worden bediend. Het achtkant is met riet gedekt. De kap is verticaal gepotdekseld.

De molen die in 1972 werd gebouwd is in 1983 mee verhuisd naar Sebaldeburen. Hiervoor werden de wieken, schoren en staart verwijderd en met behulp van de hef van de tractor werd de molen op een lage boe-

renwagen geplaatst. Onder veel bekijks vond destijds het transport plaats. Momenteel behoeft dit molentje een grote onderhoudsbeurt.

In de gezellige grote huiskamer van de fam. Postema aan de Westzandumerweg blijkt eveneens de liefde voor molens. Van hout gebouwde modelmolens, foto's en schilderijen van molens geven aan dat het hier om een molenliefhebber gaat. Als we over het achterdeel lopen ontwaren we nog tal van kleine molenmodellen. In de schuur staat een modelmolen met een echte vijzel. Het geheel werkt ook en leent zich heel goed voor een tentoonstelling. Nooit geweten dat het dorp Sebaldeburen zo rijk aan molens was...

Verstild verleden (11)

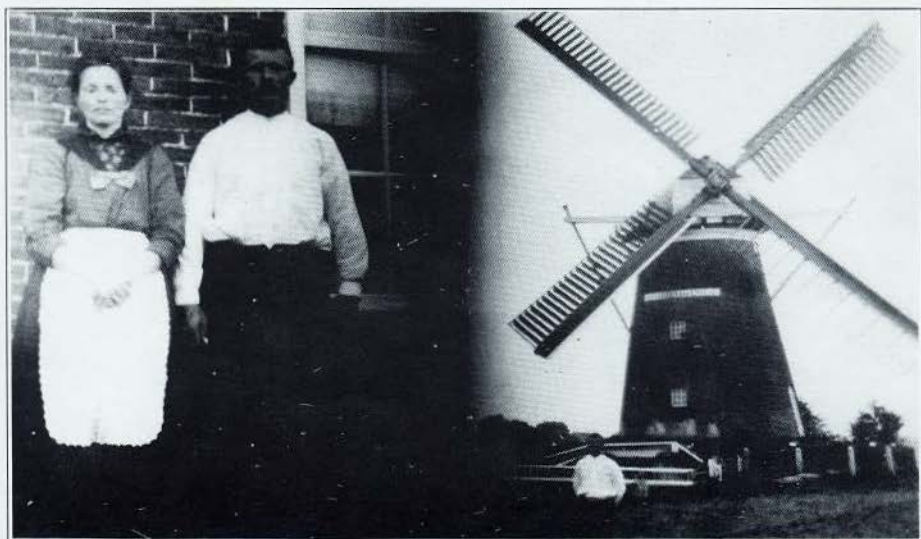
door H.A. Hachmer

Waterschap Borgercompagnie-oostkant, ook wel De Vereeniging genaamd werd in 1836 opgericht. De bijbehorende poldermolen werd kort voor oprichtingsdatum van het waterschap gebouwd. De molen moest door de molenmaker voor 14 november 1835 maalvaardig worden opgeleverd. Op 8 juli 1872 ging deze molen helaas in vlammen op. Nog in hetzelfde jaar kreeg molenmaker Reinders uit Hoogezand de opdracht om de molen voor f 4500,- te herbouwen. Het werd een stevige ronde stenen grondzeiler, of eigenlijk zelfs een soort beltmolen. De molen werd namelijk op een flinke verhoging geplaatst. De nieuwe molen kreeg een vlucht van 23.50 en een vijzel met een diameter van 1.52m. Molen De

Vereeniging was daarmee het grootste maalwerktuig in de omgeving. Zijn opdracht was dan ook niet zo klein, een polder met een oppervlakte van 372.15 ha. moest worden droog gehouden.

Volgens de zoon van de laatste molenaar moest de molenaar het bijbehorende land jaarlijks bemesten met dertig baal kaniet en dertien baal super-fosfaat. Bovendien moest alles wat werd opgevangen in het krooshek over het land worden verspreid.

In 1932 werd de van zelfzwichting voorziene molen door Nienhuis en Zoon uit Eenrum gedeeltelijk afgebroken tot een nu nog bestaande romp. Als gemaal doet het sinds kort geen dienst meer, maar de herinnering blijft.

Combinatiefoto van molen De Vereeniging te Borgercompagnie. Links het laatste molenaars-echtpaar Swaantje en Jans van der Molen. (Foto eigendom fam. T. van der Molen uit Veendam)

Contactbijeenkomst vrijwillige molenaars

Een 40-tal vrijwillige molenaars heeft gevolg gegeven aan de uitnodiging van het afdelingsbestuur Groningen van het Gilde van Vrijwillige Molenaars tot het bijwonen van een contactbijeenkomst op zaterdag 11 oktober j.l. De plaats van samenkomst was het gemaal de Drie Delfzijlen te Delfzijl waar we te gast waren bij het Waterschap Eemsholvest. Na een korte inleiding door de voorzitter, Leen Duijm, hield collega-vrijwillig molenaar Grieto de Vries, medewerker van het waterschap en onder meer ook actief als secretaris van de Vereniging Vrienden, een inleiding. Op duidelijke wijze zette de heer de Vries de functie van het gemaal, de recente modernisering en de gevolgen van de bodemdaling door de aardgaswinning voor de waterbeheersing uiteen. Daarna werd een van de grote dieselmotoren voor ons gestart en konden we het gemaal en de directe omgeving bekijken.

Tot slot ging het gezelschap voor een drankje naar de Aeolus te Farmsum waar op verzoek van het afdelingsbestuur collega-vrijwillig molenaar Theo Bijl optrad als gastheer.

Dankzij de welwillende medewerking van het waterschap (+ de machinist) en de hierboven genoemde vrijwilligers een geslaagde contactmiddag.

Het volgend voorjaar, waarschijnlijk in april, zal er een zaalbijeenkomst worden belegd om met de leden overleg te plegen over de zaken die ons bezig houden.

Nieuws van het Gildebestuur

Belangrijkste punten van het overleg met de afdelingsbesturen:

- De aanmaak van de aanvullingen op de basiscursus heeft onvoorziene vertragingen opgelopen. Het valt nog niet te zeggen wanneer de eerstvolgende aanvulling -over het weer- zal verschijnen. Aan de volgende gedeelten is ook al gewerkt.
- Er wordt geprobeerd in de loop van de komende jaren instructiebijeenkomsten voor instructeurs en gastgevende molenaars te beleggen.
- In samenwerking met De Hollandsche Molen wordt geprobeerd de biotoop problematiek onder de aandacht van het publiek te brengen.
- De W.A.plus-verzekering blijft facultatief.
- Gezakte kandidaten krijgen een lijst met de punten waarop zij onvoldoende waren.

Het jaar loopt ten einde. Ook in Stapelmoor...

door H. Blaauw

Na een hete zomer een verrukkelijke afkoeling. Gelegenheid om nog enige tochten te maken door Ost-Friesland. Weer gaan we de grens over bij Nieuweschans. De gerestaureerde molen van Bunde zien we nooit meer draaien, net zo min als het gerestaureerde monument van Möhlenwarf. Hier kunnen we evenals in Bunde rechts af om tenslotte in Stapelmoor terecht te komen. Midden in het dorp gaan we een laantje op, de Möhlenweg, en belanden voor een schuur. Op een reclamebak lazten we : Heine Wichers Landhandel.

Naast de schuur staat hij dan. De molen! Het familiebezit. In 1909 gebouwd door molenmaker Harders uit Emden. Deze had toen niet kunnen dromen, dat in 1972 de molen vleugellam zou worden door een zware storm. Het bouwwerk begon te vervallen en er bestonden plannen de molen af te breken en ergens in Nederland te herbouwen. Gelukkig verliep het anders. In 1981 begon het herstel en in 1982 waren de wiken, de omloop, de windroos en de bekleding vernieuwd. De molen was herboren!

Wel werd zo nu en dan nog gemalen, maar het was een nevenbedrijf naast de landbouw en enige veeteelt. Achter de verbouwde schuur was een plank met haken aangebracht, waaraan de klanten de melkbusjes hingen, om 's avonds een paar liter melk op te halen, die daar uit huis werd verkocht. Zo staat hier een monument met zijn typische Ostfriengalerie, een stelling met hekken met kruislaten. Wanneer Wichers zin heeft, laat hij de molen draaien, maar zijn lichame-

De molen van Heinz Wichers te Stapelmoor.
(foto: WOB 20 juni 1982, collectie CEvdH)

lijke toestand laat dit niet altijd toe. Onder in de molen is de verkoop van verschillende produkten. De zolders bevatten het maalwerk en zijn verder ingericht als museum. Oude voorwerpen en borden met foto's en kaarten over het molenleven en de restauratie. Wie aankomt wordt door de familie als gast ontvangen. Dan Wichers je van onderen tot boven door de molen en geeft vakkundige uitleg. De stellingdeuren worden geopend en daar sta je dan. Sommigen hebben vrees, maar onze müllermeister neemt deze weg. Toch wel enige voorzichtigheid. De stelling moet worden vernieuwd en pas in 1995 gaat dit gebeuren met overheidssubsidie.

Bezoekers komen talloos veel. Kort geleden nog een groep leraren uit Afrika. Na bezichtiging nodigt Wichers je uit voor een kopke Oostfriesentee, met daarin een lepeltje room. Een klant komt binnen voor een kilo meel. Ook zij drinkt een kopke mee, betaalt en haalt dan zelf haar meel uit de molen. Wantrouwen is er niet. Grotere groepen tot ongeveer 30 personen kunnen voor verjaardag of andere redenen in de ruimten naast de molen een thee- of koffietafel reserveren. En je wordt uitstekend bediend.

We zij vele keren op onze tochten bij de molen beland. Steeds weer een hartelijk welkom. We zijn niet alleen ware molenvrienden, maar ook één met de familie. Een warme vriendschap, een hechte band die we ook bespeuren tussen de ouders en hun kinderen. De zorg voor hun kroost en de geborgenheid onder de vleugels van hun vrome gelovige moeder.

Enige jaren geleden trad een van de

vier dochters in het huwelijk. De avond te voren was het Polterabend. Iedereen die het wilde meemaken, kwam 's avonds met een fels of een bloempot om deze tegen de muur naast de voordeur stuk te gooien. De aanstaande bruid staat met een veger klaar om de scherven op te ruimen. Ze moet kunnen tonen dat ze een goede huisvrouw gaat worden. De volgende dag trouwen in de kerk, waar niet gefotografeerd mag worden. Dan de bruiloft gevierd in een tent, opgesteld aan de voet van de molen. En dan gebeurd er iets bijzonders. Gedurende het feest gaat een duif regelmatig zijn plaats innemen op de nok van de ingang van de tent. Het einde van het feest komt. Nog zit de duif bij de ingang. Als de laatste gasten vertrekken vliegt de vogel op, maakt drie ronden om de molen en verdwijnt. De volgende morgen brengen kinderen een schaal met twee stenen duiven. Symbolen van de vrede. We gaan de feestdagen tegemoet in een donkere wereld, waar de liefde tussen de mensen verkild. ook de vriendschap tussen de velen, die zo voor de molens voelen. Ontevredenheid, jaloezie en afgunst.

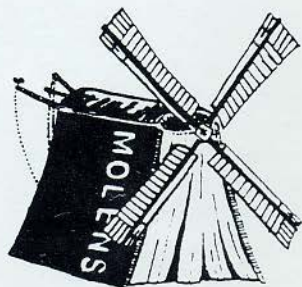
Gelukkig is er ook nog echte molenvriendschap. ook hier vliegt nog wel de vredesduif. Soms schaars. Laat de duif van de vrede om onze molens blijven vliegen en laat op de feestdagen boven de wieken het feestgezag klinken:

Ere zij God in den hoge, vrede op aarde, in de mensen een welbehagen.

Een welbehagen bij ons allen. Ik wens voor u allen van harte een gezegend Kersfeest en een voorspoedig 1995.

Over een molenverzameling

door C.E. van der Horst

● 1. In het voorjaar van 1993 verscheen een bijzonder belangwekkend molenboek hetwelk al in veel molentijdschriften werd besproken en aanbevolen. In deze 'boekenlijst' is dit boek nog niet aan de orde gekomen, hetgeen wij hierbij dan alsnog weten goed te maken. De titel is "De Molens van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden" - Van maalwerktuigen tot cultuurm monumenten. Het boek gaat uitvoerig in op de streek van Zuid-Holland waarin zich, ook nu nog, veel molens bevinden. Het gebied waarin zich onder meer de Kinderdijkmolens bevinden, bezit nog 54 molens. Deze worden allen uitvoerig omschreven naar de toestand van 1 oktober 1992. Verder vindt men een inventarisatie van alle molens die ooit in dit gebied hebben gestaan en een opgave met afbeeldingen van rompen en restanten. Op een bijgevoegde kaart staan de plaatsen aangegeven. Naast deze inventarisatie begint het boek met 4 hoofdstukken t.w. Constructie, Polders, boezems en molens, de Watermolens en de Koren- en industriemolens. Onder dit laatste hoofdstuk vindt men bijvoorbeeld de beschrijving met tekening van een tras-molen. Kortom een van de beste molenboeken van de laatste tijd! Harde kft, afm. 245x325 mm. Rijk geïllustreerd (Zw./w)- 212 pagina's en losse kaart. Prijs f 59,50 - ISBN 90-5166-312-9.

● 2. Een handige toeristengids zag het licht bij onze Oosterburen "Mühlen im Osnabrücker Land" Ein Wegweiser zu den touristisch zugänglichen Mühlen des Osnabrücker Landes. In dit

Eén van de afbeeldingen uit het boek 'De molens van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden'. Wipkorenmolen te Hardinxveld (1744-1911). (foto: coll. CEvdH)

Stenen korenmolen te Lechtingen in het Osnabrücker Land, gebouwd in 1887. Gerestaureerd in 1982-87. De roeden zijn zo kort dat men de zeilen alleen met behulp van een trap kan voorleggen. Oorspronkelijk had de molen zelfzwichting maar dat werd niet meer aangebracht. (foto: Willem Roose, Gouda. Coll. CEvdH)

gidsje worden 5 windmolens en 15 watermolens beschreven in het gebied rondom Osnabrück, oostelijk van het Nederlandse Twente. Na een beknopte historische beschrijving worden de bezoeken mogelijkheden en de toegangswegen vermeld. Als we zo een blik werpen op de gerestaureerde windmolens in dit gebied dan valt het te betreuren dat er geen, of te weinig, echte molenmakers in Duitsland werkzaam zijn. Het merendeel is diletantistisch (uit liefhebberij, red.) hersteld. Afm. in zakformaat 100x210 mm. geïllustreerd (kleur) - 68 pagina's. Prijs ca. f 6,75 Adres: Fremdenverkehrsverband Osnabrücker Land e.V. - Iburger Str. 225 49082 Osnabrück.

● **3.** In 'Nieuwsbrief' een uitgave van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, nr. 1 - 1994 is een artikel opgenomen met als titel: Mondriaan en de molens bij Abcoude, 3 pagina's geïllustreerd onder meer in kleur. In Abcoude schilderde de beroemde Mondriaan een wipmolen en een bovenkruier. Op vergelijkbare foto's van deze molens kunnen we nu bepalen waar de schilder moet hebben gezeten. Het artikel is geschreven naar aanleiding van het Mondriaanjaar. Op 1 februari 1994 was het vijftig jaar geleden dat de schilder Piet Mondriaan (1872-1944) in New York overleed. Adres van

de Rijksdienst: Broederplein 41 - 3703 CD Zeist.

● 4. Historische gegevens over een groot aantal (36) waterschappen en polders in midden-Friesland (Westkust) kunt u vinden in het door H. de Raad samengestelde boek "Boezemwaterschappen en polders in Westergo". Een verzamelinventaris van de gedeponeerde archieven van het Waterschap "It Marnelan" 1753-1987. Het eenvoudig uitgevoerde boek, afm. 165x240 mm. 339 pagina's - schaars geïllustreerd met zw/w foto's en kaartfragmenten, kost f. 10,-. Het werd uitgegeven te Bolsward in 1993 en het ISBN nr. is 90-9005957-1. Zo lang de voorraad strekt te bestellen bij het Waterschap "It Marnelan" te Bolsward (tel. 05157-5155).

● 5. EEN VIDEO-FILM: Franse molinologen ontdekten dat er in het voormalige Joego-Slavië op de Donau een nog in werking zijnde schipmolen stond. Vroeger hebben er honderden van dit soort bootmolens op de grote rivieren gestaan. Het rad van deze drijvende molens werd/wordt aangedreven door de stroming van de rivier. Van deze laatste schipmolen ter wereld hebben de Fransen een video-film gemaakt, met een lengte van 13 minuten, Engels-sprekend commentaar en in kleur. Een bijzondere film over een wel heel bijzondere molen. De prijs van deze video-band is inclusief porto-kosten 110 Fr.Fr. (± f 43,-) Ik verkreeg de film na het zenden van een Eurocheque gelijktijdig met mijn bestelling aan Raphaël Requena Images et Sociétés Université de Toulouse le Mirail 5 allées Antonio Machado - 31058 TOULOUSE. De post in Frankrijk werkt zeer accuraat en snel, zoniet de Universiteit. Ik verzond de cheque op 6 februari en de film ontving ik op 1 juni daaraanvolgend. De film is verkrijgbaar in VHS Secam en VHS Pal en met Engels of Frans commentaar. Bij bestelling opgeven!

● 6. In de bekende serie boekjes 'In oude ansichten' zijn nu al zo'n 38 deeltjes verschenen met de Nederlandse windmolens als onderwerp. Tot nog toe ontbrak de watermolen hierin. Wel zijn er enkele boekjes verschenen waarin achterin nog wat afbeeldingen en beschrijvingen van watermolens te vinden waren. Het nu voor ons liggende boek is geheel gewijd aan de Nederlandse watermolens in de provincies Overijssel, Gelderland, Noord Brabant en natuurlijk Limburg. 105 stuks afbeeldingen van dikwijls zeer oude afbeeldingen worden in dit kostelijke boekje voortreffelijk beschreven. Voor de molenliefhebber om te smullen! "Nederlandse Watermolens in oude ansichten" door H. Frieke, H. Hagens en T. Meesters - ISBN 90 288 58164/CIP - Zaltbommel 1994 - Prijs f 32,-. verkrijgbaar in de boekhandel.

Watermolen

Wijlre

Uitg. J. Verker, Valkenburg Oprijm- en Landbouw-Gez. van Stichting, Middelburg.

(BSC)

De dubbelrads onderslagmolen in het Limburgse Wijlre is één van de oude ansichtkaarten uit het boekje 'In oude Ansichten'. (foto: coll. CEvdH)

Nieuwe leden

J.W. Bakker
R. Beugel
S. Bijman
Van Geelen
T. Graver
Piet Hoeksma
A.H. Huisman
R. Hund
S. Klevering
DA Drogisterij
H.T. Mug
H. Pijsper
T. Ploeg
John van de Rijdt
H. Schuringa

Uithuizen
Schildwolde
Uithuizen
Utrecht
Uithuizermeeden
Oudeschip
Appingedam
Tjamsweer
Spijk
Uithuizermeeden
Delfzijl
Holwierde
Peize
Noordwolde
Veendam

J. Slager
J. Vink
M. Wildeboer

Appingedam
Uithuizermeeden
Uithuizermeeden

Prettige Kerstdagen en een Gelukkig Nieuwjaar op zijn Gronings!

Bij duizenden worden ze weer verzonden, de Kerst-en Nieuwjaars-kaartjes met winterse landschapjes van Hollandse meesters. Bijna nooit ontbreekt een molen.

De redactie van de Zelfzwichter wil niet achter blijven. Zijn bijna alle kaartjes getekend in Holland, wij vonden zowaar een echte Groninger. In het gemeentearchief te Groningen wordt een anonieme zeventiende eeuwse tekening bewaard van de Foxholsterklap en tolhek. Het is een winterlandschap met kinderen op de prikslee, volwassenen op de schaats en natuurlijk de onoverkomelijke molen zoals we die van de veel verzonden kaartjes kennen. Met het plaatsen van deze afbeelding willen wij u Prettige Kerstdagen en een Gelukkig Nieuwjaar toe wensen.

Het Molenwinkeltje

Onderstaande artikelen zijn bij onze vereniging op aanvraag verkrijgbaar. De prijzen gelden afgehaald bij de fam. Dijk, Aduarderdiep 3, 9983 TG DEN HAM (Gr.), telefoon 0 59 03-17 22.

Bij toezending worden de verzend- en portokosten in rekening gebracht. Aangezien deze kosten sterk afhankelijk zijn van de bestelde artikelen, worden zij niet hier, maar alleen op de factuur vermeld. De letter/cijfer kode is de bestelkode.

MOLENANSICHTKAARTEN (zwart/wit, per serie 12 stuks) *f* 10,-.

MA03 serie C

De Hoop	Garsthuizen
De Leeuw	Zeerijp
De Palen	Westerwijtwerd
Eben Haëzer	Enumatil
Zeskante molen	Niebert
Nieman's molen	Veelerveen
De Biks	Onnen
De Hoop	Haren
Grootepoldermolen	Slochteren
De Noordstar	Noordbroek
Grote Geert	Kantens

MA04 serie D

De Hoop	Kropswolde
Hollands Welvaart	Mensingeweer
Noordermolen	Noordbroeksterhamrik
De Leeuw	Oldehove
De Meeuw	Garnwerd
Entreprise	Kolham
De Jonge Jan	Uithuizen
De Ster	Winsum
Eureka	Wetsinge
Freylemamolen	Slochteren
De Dellen	't Waar

THEELEPELTJES

TH01 Molenaafbeelding in diverse typen op steel *f* 4,-.

TH02 Verzilverd, met ovale of ronde delfts blauwe molenaafbeelding *f* 5,-.

STICKERS

ST01 Met embleem Vereniging Vrienden van de Groninger Molens *f* 1,-.

ST02 Met afbeelding van een Groninger Molen *f* 1,-.

MOLENBOUWTEKENINGEN (schaalmodellen)

BT01 Standerdmolen *f* 10,-.

BT03 Stellingmolen *f* 12,50

BT02 Wipmolen *f* 10,-.

BT04 Spinnemolentje *f* 5,-.

BT05 KARTON BOUWPLATEN (diverse modellen) vanaf *f* 7,50

BP01 BORDUURPATRONEN (met diverse molenaafbeeldingen) *f* 10,-.

LB01 LESBRIEF over molens *f* 1,-.

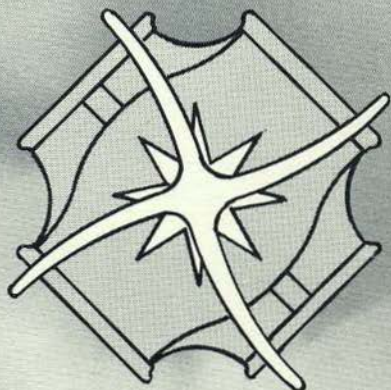
MT01 MOLENTEGELTJES *f* 5,-.

LF01 LUCIFERS (in doosjes met molenaafbeelding) Verpakt per 9 stuks *f* 2,50

BR01 BROCHURE Zelfzwichter

40 pagina's informatie in gekleurde omslag *f* 2,50

ZZxx DE ZELFZWICHTER (verschenen nummers) tot nr.20 *f* 2,00, vanaf nr.21 *f* 2,50

**Vereninging
Vrienden
van de
Groninger
Molens**

Postbus 213
9700 AE Groningen